

37317243-0	07/06/2013	ידיעות אחרונות - המוסף לשבת	עמוד 18	1/2	14.82x33.53
פרט דן תד - 78					

⊕ עדי גולד, בוסטון

תוכנית דופלו

ברק אובמה גייס אותה לעבוד בשבילו, ביל גייטס אמר שכל אדם חייב לשמוע אותה, ובשבוע הבא היא תגיע לישראל לקבל את פרס הווד על תרומה לאנושות • אסתר דופלו, כלכלנית שמתמחה במאבק בעוני, מתמודדת עם מצוקות העולם השלישי אחת אחרי השנייה • "אני לא מתעסקת בבעיות גדולות מהחיים, אלא בחיים עצמם", היא אומרת, "רק כך אפשר לגרום לשינוי"

זה לא קורה, ואין סיכוי שזה יקרה בעתיד הנראה לעין. "כדי לשנות את המצב ניסיתי למצוא פתרון שיכיל ברזל במוצר צריכה בסיסי. בהתחלה חשבתי על קמח, אבל עשיתי בדיקה קצרה וגיליתי שזה לא עובד. אנחנו עובדים בחבלים הכי עניים של הוורו, ותהליך ההטמעה הוא איטי. לי זה נראה כמו פתרון נפלא, אבל עוד מוקדם לרדת איך זה יעבוד, ודרוש תהליך של ארבע-חמש שנים לפחות כדי להבין מה באמת קורה בכפרים עצמם".

ואם זה לא יעבוד?
"אז לפחות נדע שניסינו, שעשינו משהו כדי לנסות לפתור את הבעיה ונגלה מה בדיוק לא עובד כדי למצוא פתרון שיעבוד היטב בפעם הבאה. גם כשדובר לא עובד זה לאו דווקא כישלון, אלא שלב בדרך".
אין לך בעיה עם השיטה של ניסוי וטעייה בקרב המוני נים? אחרי הכל, מדובר בסוג של ניסויים בבני אדם.
"השאלה היא מה האלטרנטיבה, ואם החלופה היא שהם ימשיכו לסבול מאנמיה, יאכלו אוכל גרוע וכספי הסיוע יבוצעו על הדברים הלא נכונים בלי שום תכלית של ממש, אז לא הרווחנו כלום".

הנסיעה ששינתה הכל

דופלו, 39, עומדת בראש הקתדרה לטיפול בעוני הערי למי ב־MIT, המכון הטכנולוגי של מסצ'וסטס. היא כלי כלנית מבריקה, שהפכה לפרופסור כבר בגיל 29, זכתה בפרסים עולמיים רבים, ושמה מוזכר כמועמדת בשנים הקרובות לפרס נובל. לפני שנתיים נכללה על ידי מגזין "טיים" ברשימת מאה האנשים המשפיעים בעולם והמגזין "ניוזוויק" כינה אותה "הרוק סטאר של העוני". החל מי נואר השנה היא גם חברת "המועצה האמריקאית למלחמה בעוני", שכינס ברק אובמה. "אנחנו עוד נמצאים בתחילת העבודה של המועצה ועוד לא התחלנו להזין דברים במדינות שזקוקות לכך", היא אומרת.

הרצאה שלה בכנס TED הפכה ללהיט. נושא ההרצאה: ניסויים חברתיים במסגרת המלחמה בעוני. "כולכם תורמים כסף כדי להילחם בעוני, אבל האם נעשים באמצעותו המהלכים הנכונים? אנחנו לא יכולים להיות בטוחים, ולכן אנחנו חייבים לערוך ניסויים", הסבירה. בין השאר, סיפרה על הניסוי שאותו ערכה עם הצוות שלה באפריקה, שם מתים מדי שנה קרוב ל־900 אלף איש ממלריה, 85 אחוז מהם ילדים.

פרופ' אסתר דופלו יושבת בחדר קטן מלא בספרים, חוברות, מחברות, פנקסים, אוגדנים ועוד ספרים וחוברות, ומנסה לפתור את כל מצוקות העולם. נו, לפחות את החשובות יותר. גרם של ציניות אין במשרד שלה, וגם לא יותר מדי פילוסופיה. וכמו המשרד, גם דופלו עצמה משרדת ענייניות חרוות מטר. הרבה מבטא צרפתי, בגדים בסיסיים. הכל פרקטי ומכוונן לריצה לנקודה הבעייתית הבאה. איך פותרים את בעיות הרעב? מה עושים כדי שיותר ילדים אפריקאים יחוסנו מפני מלריה? כיצד משפרים את רמת ההוראה במדינות מתפתחות?

יש לנו את הטכנולוגיה, יש לנו את הרצון, יש לנו את הכסף, את האנשים הנכונים, את האג'נדה הסדורה ושאר האמצעים הנדרשים. ובכל זאת, מיליארד מאזרחי הגלובוס נחשבים לרעבים 25 אלף ילדים מתים מדי יום מסיבות הקשורות בעוני. ובדיוק בשביל זה דופלו כאן: היא מאתרת את הפתרונות למלחמה בעוני. לא תמיד היא יודעת אם הדרך שבחרה מדויקת, אבל מבחינתה אין ברירה. מוכר חים לעבוד בקצב. לעצור עוד מגיפה באפריקה, לשפר את איכות התזונה באסיה, לשדרג את החינוך במרכז אמריקה.

"אני יודעת שיש הרבה אנשים שזה נשמע להם יומרני, כי ככה זה, כל פתרון לבעיה גדולה נשמע בלתי אפשרי. לכן אני לא מתעסקת בבעיות גדולות מהחיים, אלא בחיים עצמם – במצוקות היומיומיות, ברצף של אירועים, תופעות ואתגרים נקודתיים, שאנחנו יכולים להתמודד איתם ולגרום להם להיראות אחרת לגמרי", היא מסבירה. "אני מחלקת את מפת העוני לחלקים קטנים וממוקדים ככל האפשר, ומנסה לראות איך אנחנו יכולים לעזור בכל מקום ומקום באמצעות פעולות נקודתיות שעשויות לשנות את התמונה".

בשנה האחרונה מתעסקת דופלו עם מלח, טוגות של מלח. הפרויקט המשמעותי הנוכחי שלה הוא הפצת מלח שמכיל כמויות גבוהות של ברזל בקרב 400 כפרים בהודו. כלומר, 300 אלף איש שיצרכו על בסיס יומיומי מלח שמכיל 45 אחוזי ברזל. המטרה: להדביר את האנימיה. זה פרויקט מורכב, שמתבצע בשיתוף פעולה עם ממשלת הודו, ונדרשה לו עבודת הכנה ארוכה.

"במדינות המערב זה מאוד פשוט", היא מסבירה. "אנחנו מקבלים את הברזל מדגני הבוקר, ממאכלים שאנחנו רגילים לאכול כמעט בלי להרגיש. ואם אנחנו לא מקבלים את זה, אנחנו קונים כדורים שיספקו לנו את הברזל הדרוש וממשיכים הלאה בלי למצמץ. בהודו

37317267-6	07/06/2013	ידיעות אחרונות - המוסף לשבת	עמוד 18	2/2	26.88x35.33
פרט דן דוד - 78					

צילומים: דוקווינסקה הפקות סרטים, אי־פֿי־איי, רויטרס

מה שכן, הקולגות שלי אומרים לי שחלק מהרעיונות שלי השתנו מאז שאני אמא. "אני, למשל, עובדת עכשיו עם פרופסור מהרווארד על פרויקט משחקים לילדים בני ארבע־חמש ממשפחות עניות. זה אמור להכין אותם לקראת שיעורי מתמטיקה. המחקרים שלנו הוכיחו שרבים מהתלמידים במדינות מתפתחות נכשלים בבית הספר, כי הם הגיעו לשם ברמה שונה מהילדים האחרים. אני מאמינה שאם שיטת הלימוד המשחקית הזו תוטמע שם עוד לפני בית הספר, זה ישפר מאוד את המצב".

"כילדה, מכל ספר שני הציצו אליי ילדים אפריקאים רזים, ואני רק רציתי לעזור להם. חלמתי על זה בלילה מגיל צעיר. רציתי לשאת באחריות, לעשות משהו"

"הקולגות אומרים שהרעיונות שלי השתנו מאז שאני אמא. כרגע, למשל, אני עובדת עם פרופסור מהרווארד על משחקים שיכינו ילדים עניים ללימוד חשבון"

יוזמת חלוקת שק ערשים לכל משפחה שתחסן את הילד שלה בהודו. איך את מוגיבה לביקורת על כך שפעילות מהסוג הזה היא פטרוניזם של העולם המערבי? "אני לא נתקלת כמעט בביקורת מהסוג הזה ומתייחסת בעיקר לתוצאות. באזור ראג'סטן, למשל, עלינו מכחמישה אחוים של מתחסנים לרמה של 40 אחוז. זה מה שחשוב. מה שאנחנו עושים הוא מאוד מקומי, מאוד ממוקד. עיקר הביקורת שאנחנו נתקלים בה היא שאנחנו מנסים פה ומנסים שם והכל מאוד נקודתי ואיך אנחנו בכלל יכולים לדעת שזה יעבוד ברמה הגלובלית. אני מבינה את סוג הביקורת הזה, אבל בעיניי אם רוצים לנסות להטמיע דברים, זו השיטה המחויבת. אסור לדבר על בעיות גלובליות, רק על מצוקות נקודתיות בלבד. ובחלוף עשור לפעילות שלנו – התוצאות מראות התקרמות".

את מוצאת הבדלים מהותיים בגוונים של העוני ברחבי העולם?

"בסופו של דבר, עוני הוא עוני. וכשאתה מסתכל על פרויקט מסוים שנעשה במדינות שונות, אתה רואה שיש פחות או יותר אותן תוצאות במדינות שונות".

העולם כבר כל כך מודע ומשובלל. אז איפה הבעיה בעצם? למה עדיין ממדי העוני עצומים?

"כי אנחנו עדיין לא יודעים איך לפתור את הבעיות המהותיות. אנחנו יודעים שחשוב שילדים באפריקה יתחזקו, אבל אנחנו לא יודעים איך לגרום להם לעשות את זה, למשל. כמה שזה פשוט, לכאורה, אלה הדברים שמובילים לתוצאה. ומעבר לזה, גם מבחינת תקציב, נדמה לנו שמדינות עולם שלישי, אבל זה רחוק מאוד מלהספיק והכסף לא תמיד מגיע למקומות הנכונים".

מה כל הפרסים והתארים שאת מקבלת עושים לך ברמה האישית?

"זה עוזר לקדם את העבודה שלי ולהתמודד עם הדברים בצורה טובה יותר. אני לא מרגישה נוח עם זה שאני מקבלת את **הפרסים** לכך כי יש לי צוות שאני עובדת איתו, והייתה לי תחושה הרבה יותר טובה אם תשומת הלב **והפרסים** היו מתחלקים בין כולם".

מה יש לך לחגוג על בעיות העוני בישראל? "אני לא מספיק מכירה את תמונת המצב אצלכם, ואני לא אוהבת לדבר על נושאים שאני לא מבינה בהם מספיק. הייתי כמה ימים בישראל פעם אחת לפני 15 שנה, במסגרת ביקור מטעם האוניברסיטה, ואני זוכרת שנדהמתי לגלות עד כמה זו מדינה קטנה ועד כמה המרחקים קצרים ממקום למקום. בצרפת יש דיון ציבורי כל כך גדול על ישראל, וזה היה משונה להבין עד כמה קטן השטח שעליו הישראלים והפלסטינים נלחמים".

את מאמינה שבשנים האחרונות העולם נע בכיוונים טובים יותר מבעבר?

"מצד אחד, כן. אני רואה את העבודה הגדולה ואת ההתקדמות שנעשית בחלקים שונים של העולם. מצד שני, אני רואה את מה שקורה בסודן, בקונגו ובסוריה, את כל הצער והדם שנשפך, ואז אני כבר לא באמת בטוחה בזה". ■

פרופ' דופלו עם ילדים עניים בהודו. עכשיו עוסקת בחלוקת מלח עשיר בברזל ל־300 אלף איש

"בנעוריי, כשהתנדבתי בבית תמחוי בפריז. אז הבנתי איך הדברים קורים בפועל, ושלא רחוק מהבית שלי מס' תוככים אנשים רעים ללחם".

לימודי ההיסטוריה קראו לה, היא למדה באקול סור פיריור נורמל, מוסד נחשב להשכלה גבוהה בפריז, אבל טיול במדרגסקר מוכת העוני גרם לה להבין שהיא לא בני תיב הנכון. "היסטוריה מאוד עניינה אותי, אבל הנסיעה למדרגסקר חידדה לי את ההבנה שסדרי העדיפויות שלי קצת שונים. ראיתי שם את ההזנחה והמצוקה והרעב וחוסר האונים, והבנתי ששום פתרון אמיתי לא יצמח מלימודים על ההיסטוריה הרוסית".

בינתיים היא עברה לחיות במוסקבה למשך שנה כדי להשלים מחקר היסטורי על סטאלין, ושימשה עוזרת מחקר של הכלכלן ג'פרי סאקס. "זה היה בתחילת שנות ה־90. הוא עסק בעיקר במעבר של הכלכלה הרוסית למודלים מערביים ואני הבנתי סופית שזה התחום שלי". היא עברה לבוסטון כדי ללמוד כלכלה ב־MIT, ושם השלימה את הדוקטורט.

לפני עשר שנים יזמה את הקמת "הקתדרה לטיפול בעוני", שמנסחת פתרונות נקודתיים לשלל בעיות במדינות מתפתחות ברחבי העולם – החל מתברואה ותזונה וכלה בחינוך. כיום הצוות שלה מונה עשרות כלכלנים, חוקרים ואנשי שטח, שעובדים בשיתוף פעולה עם אנשי הבנק העולמי והממשלות ומממנים את הפעילות.

מה החלום הגדול שלה? היא לא מתעסקת בחלומות, תורקעת מבט מלא בוז כששואלים אותה שאלות כאלה. באמצעות השכלתה ככלכלנית היא מפרקת לגורמים סיטואציות שקורות בהודו/אפריקה/בוסניה/מקסיקו, בודקת ממה מתיחילה הבעיה ומציעה לה פתרונות אפשריים.

לטפס על הרים

בחורשים שבהם אין לימודים ב־MIT היא בשטח, בהודו או באפריקה. אין לה טלוויזיה בבית, "כי לא צריך". פעם היא נהגה לטפס על הרים כתחביב, "אבל מאז שהפכתי לאמא לפני שנה, אין לי זמן לזה. אני מקווה לחזור לטפס בעתיד.

"תהינו אם לחלק למשפחות שם רשתות בחינם או לתת לתושבים לרכוש רשתות במחירים מוזלים. אם נחלק בחינם, האם הם ישתמשו בהן בכלל? אם נמכור, האם הם יקנו? אלה לא שאלות פשוטות, ולכן זה חייב ניסוי. בחלק מהמקומות מכרנו להם רשת בשני דולר, בכפרים מסוימים חי' לקנו בחינם. גילינו שאלה שחילקנו להם בחינם קנו אחת חדשה אחרי שנה באחוזים גבוהים יותר מאלה ששילמו. מתברר שצריך לתת לאנשים יותר קרדיט". אגב, במסגרת הכנס פגשה את ביל גייטס, שאמר עליה "חייבים להפוך את הקורסים שאסתר מעבירה באוניברסיטה למשהו שכר' לם יכולים לחלוק. העולם צריך לממן אנשים מסוגה".

בשבוע הבא היא תגיע לביקור קצר בישראל כדי לקבל את **פרס דן דוד** על הישגים יוצאי דופן התורמים לאנושות. בין חתני הפרס היוקרתי, המחולק זו השנה ה־12, האפיד' מולוג פרופ' אלפרד סומר והסופר ליאון וילטיר. כל אחד מהזוכים יקבל פרס על סך מיליון דולר. את כל סכום הפרס תשקיע דופלו בפרויקטים שלה.

היא גדלה בבית שמאלני בפריז. כסף או ברזל לא היו חסרים שם. אבא פרופסור למתמטיקה, אמא רופאה ומי' רפים מלאים בספרות שעוסקת בבעיות העולם ובדרכים לפתרון. "אני זוכרת שמכל ספר שני הציצו אליי ילדים אפריקאים רזים, ושאני רק רציתי לעזור להם. למעשה, אני לא זוכרת את עצמי בלי לחשוב על הנושאים האלה. חלמתי על זה בלילה מגיל צעיר, זה מאוד הטרד אותי כילדה. רציתי לשאת באחריות, לעשות משהו בעל ערך". בדרך כלל ילדים בורחים מבעיות כאלה.

כן, אבל לי לא היה לאן לברוח. זה תמיד היה שם. אם זה לא היה אפריקה או אליסלברדור, שם אמא התנדבה, או מקומות רחוקים אחרים. תמיד הרגשתי שאני במוקד של לנסות לפתור את הבעיות האלה".

ותמיד היית כל כך מעשית? "בגיל צעיר הייתי, כמובן, הרבה יותר רגשנית. תיארתי לעצמי את הקטסטרופה של אנשים שחיים בחלוקת של מטר על מטר בלי שיהיה להם לחם לאכול ומים לשתות. ראיתי את זה אז באופן מאוד ציורי".

ומתי נתקלת בעצמך בעוני בפעם הראשונה?